

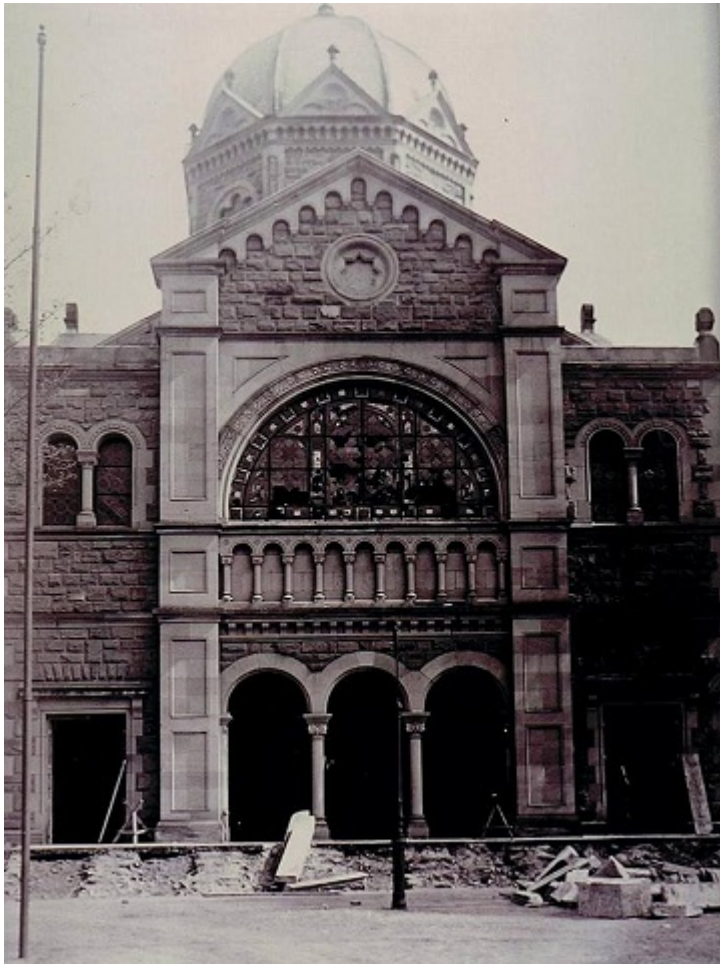

Джек Стейнбергер. Фото: Bennett, Sophia Elizabeth. CERN

Півроку до столітнього ювілею не дожив Джек Стейнбергер — американський вчений, лауреат Нобелівської премії 1988 року з фізики за відкриття нейтрино.

Майбутній фізик народився в баварському містечку Бад-Кіссінген, де його батько був кантором місцевої синагоги. У 1935-му сім'ї вдалося відправити Ганса Якоба (так тоді звали підлітка) з братом Гербертом у США. Три роки по тому батьки теж змогли покинути Німеччину — незадовго до Кришталевої ночі, коли була спалена синагога їхнього рідного міста.

На новій батьківщині Ганс Якоб, який став Джеком, закінчив Чиказький університет, до 1945 року працював у радіаційній лабораторії Массачусетського технологічного інституту, а в 1948-му захистив докторат. Був прийнятий у знаменитий Інститут перспективних досліджень у Принстоні (де після еміграції працював Ейнштейн). Згодом отримав ставку професора Каліфорнійського університету в Берклі, звідки був звільнений у роки маккартизму через відмову принести так звану «клятву вірності».

Синагога Бад-Кіссінгену після Кришталевої ночі

Департамент Фізики Колумбійського університету

У 1950 — 1968 роках Стейнбергер — професор Колумбійського університету, де спільно з Леоном Ледерманом і Мелвіном Шварцем уперше ідентифікував нейтрино в лабораторних умовах. Батьки Ледермана приїхали з Одеси та Києва, Шварци теж були єврейськими іммігрантами.

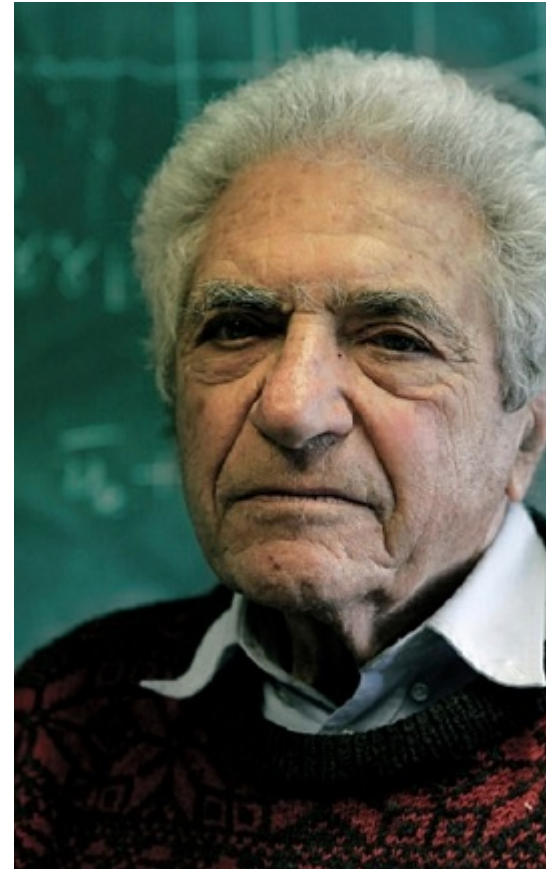
Наприкінці 1960-х Джек очолив відділ експериментальної фізики в Європейському центрі ядерних досліджень (ЦЕРН) у Женеві. Тут він співпрацював із Жоржем Шарпаком — уродженцем волинського містечка, автором так званого «детектора Шарпака» й теж майбутнім лауреатом Нобелівської премії.

У 1988 році Джек Стейнбергер із Ледерманом і Шварцем був удостоєний Нобелівської премії. Свою Нобелівську медаль він вручив середній школі в штаті Іллінойс, яку закінчив ще до війни. У тому ж році фізик був нагороджений Національною медаллю науки тодішнім президентом США Рональдом Рейганом.

Музей науки та інновацій при ЦЕРН

Джек Стейнбергер

З 1986 року вчений викладав в Scuola Normale Superiore di Pisa в Італії, але продовжував співпрацювати з ЦЕРН навіть у 90-річному віці. У 1992 році нобелівський лауреат підписав «Попередження людству», автори якого закликали до зміни керуванням планети, аби запобігти подальшому виснаженню озонового шару, зменшенню обсягів прісної води, втрати лісів і т. ін.

Практичне використання нейтрино — тема окремої розмови. Дослідження в цій сфері можуть допомогти у виявленні та вивченні віддалених астрономічних об'єктів, діагностиці ядерних реакторів і розробленні нових засобів зв'язку. Поки масова аудиторія знайома з поняттям «нейтрино» в основному завдяки фантастичній літературі, зокрема, романам Станіслава Лема «Соляріс» і «Голос Господній».

Стейнбергер помер у Женеві, залишивши чотирьох дітей, його син Нед — відомий дизайнер музичних інструментів, а донька Джулія — професор економіки Лозаннського університету. Пам'ятають про видатного земляка й в Бад-Кіссінгені — на честь вченого міська гімназія названа його ім'ям — Jack Steinbergerer Gymnasium.

Костянтин Маковський